

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านพัฒนาคน พัฒนาสังคมและพัฒนาอาชีพ บุคคลที่ได้รับการศึกษาย่อมสามารถพัฒนาสิ่งดังกล่าวได้มาก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538) รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการจึงมุ่งจะขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงขึ้นจากระดับประถมศึกษาเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรากฏว่าอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เป็นร้อยละ 92 ในปี 2537 และมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี ดังนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นต้องจัดสถานศึกษาไว้รองรับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้มีความจำเป็นต้องเร่งจัดการศึกษา และฝึกอบรมเพื่อผลิตกำลังคนและพัฒนาฝีมือแรงงานทุกระดับ โดยด่วนและมีความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างสูงในส่วนภูมิภาค (สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, 2537)

ปัจจุบันนโยบายรัฐบาลมุ่งให้เอกชนและสถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมในระดับอุดมศึกษา (แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ, 2539-2550) ดังนั้นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องพัฒนา ขยายบทบาทและหน้าที่ของสถาบันการศึกษาเฉพาะทางที่มีอยู่ เป็นการลดภาระการลงทุนพร้อมทั้งให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นอีกทั้งสถาบันการศึกษาเฉพาะทางของกระทรวงศึกษาธิการที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่างๆ มีอาคร สถานที วัสดุ ครุภัณฑ์ บุคลากรและทรัพยากรพร้อม กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ รวมทั้งสิ้น 77 แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน 5 ประการคือ เพื่อรองรับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาทุกระดับ เพื่อผลิต เพื่อพัฒนา กำลังคนระดับกลาง ระดับวิชาชีพชั้นสูงและระดับช่างเทคนิคให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่นและภูมิภาค เพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้นเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่ประชาชน และเพื่อเป็นศูนย์กลางการให้บริการด้านการศึกษาและพัฒนาอาชีพแก่ประชาชนในท้องถิ่น

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันการศึกษาที่ให้บริการทางการศึกษาแก่ชุมชน มีการจัดการเรียนได้หลายประการ หลักสูตรมีความอ่อนตัวและยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความจำเป็น เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนได้แสวงหาความรู้และทักษะในสาขาวิชาการและวิชาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ได้ตามศักยภาพของตน (โครงการวิทยาลัยชุมชน กระทรวงศึกษาธิการ, 2537)

สำหรับแนวคิดเรื่องวิทยาลัยชุมชน เริ่มต้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยที่ขณะนั้นสหรัฐอเมริกาจัดระบบการศึกษาเป็นชั้นประถมศึกษา 8 ปี และมัธยมศึกษา 4 ปี ทำให้เกิดแนวคิดเรื่องการจัดตั้ง Junior College ซึ่งต่อมาเป็นวิทยาลัยชุมชน (Community College) สาเหตุประการแรก ได้แก่ ความต้องการของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง เช่น Chicago Michigan และ California ที่จะสอนวิชาระดับสูงและรับนักเรียนเฉพาะที่ได้รับการเตรียมทางด้านความรู้พื้นฐานที่คึกคักแล้วเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงนักศึกษาที่เข้ามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอที่จะเรียนและรับประโยชน์จากมหาวิทยาลัยได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นนักศึกษาเหล่านี้จึงมีแนวคิดว่ามีมหาวิทยาลัยควรสอนเฉพาะปีที่ 3 และ 4 ของหลักสูตรมหาวิทยาลัยเท่านั้น ส่วนปีที่ 1 และปีที่ 2 อาจมอบให้สถาบันอื่นรับผิดชอบแทนมหาวิทยาลัยชิคาโก (University of Chicago) จึงแบ่งการเรียนการสอนปีที่ 1 และปีที่ 2 ออกเป็นสัดส่วน จากปีที่ 3 และปีที่ 4 เรียกว่า จูเนียร์คอลเลจ (Junior College) สาเหตุประการที่ 2 ได้แก่การตื่นตัวและความต้องการของประชาชนที่จะมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษามากขึ้น เพราะการศึกษาภาคบังคับ หลาย ๆ รัฐได้ขยายถึง 12 ปี เมื่อระดับความเป็นอยู่ของประชากรดีขึ้น ความต้องการที่จะได้รับการศึกษาให้สูงขึ้นก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย แต่วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่มีอยู่ขณะนั้นค่อนข้างน้อย และมักตั้งอยู่ในเมืองซึ่งห่างไกลไม่สะดวก เพื่อแก้ไขปัญหานี้โรงเรียนมัธยมหลาย ๆ แห่งจึงเปิดสอนชั้น 13-14 โดยยึดเนื้อหา 2 ปีแรกของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นแกน และเพิ่มการสอนวิชาชีพที่จะเป็นประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นด้วย แนวคิดนี้ได้รับความนิยมนอย่างกว้างขวางและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ดังนั้นเพื่อให้วิทยาลัยมีความสมบูรณ์และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น จึงเปิดโปรแกรมต่างๆเพิ่มมากขึ้น จึงเกิดเป็นวิทยาลัยชุมชน (Community College) ขึ้นในหลายรัฐ ปัจจุบันในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีวิทยาลัยชุมชนมากกว่า 1,200 แห่ง มีนักศึกษาประมาณ 36% ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

วิทยาลัยชุมชนของมหาวิทยาลัยแห่งฮาวาย มหาวิทยาลัยแห่งฮาวายมีวิทยาลัยชุมชนอยู่ในสังกัดถึง 7 แห่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์คือ การให้การศึกษาทั่วไป (General Education) วิชาเชื่อมโยง (Transfer Courses) การศึกษาวิชาชีพ (Occupation Education) การศึกษาเพื่อพัฒนา (Development Education) การศึกษาต่อเนื่อง (Continuing Education)

วิทยาลัยชุมชนไฮโนลดู วิทยาลัยชุมชนแห่งนี้เปิดสอนวิชาต่างๆที่ชุมชนมีความต้องการจริง ๆ เช่น การเขียนแบบ ช่างวิทยุ ไฟฟ้า ช่างโลหะ ฯลฯ

วิทยาลัยชุมชนเมืองแฟร์แบงคส์ ตั้งขึ้นด้วยปรัชญาและวัตถุประสงค์เหมือนกับของฮาวาย แต่เพราะมีสภาพภูมิศาสตร์แตกต่างกันออกไปและมีพลเมืองตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างกัน จึงตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นที่ซานเมือง เพื่อให้ผู้เรียนไปเรียนได้สะดวก หลักสูตรที่เปิดสอน ได้แก่ วิชาช่างไฟฟ้า ปรปะปา การบริการอาหาร ศิลปพื้นเมือง ฯลฯ

จากแนวคิดเรื่องวิทยาลัยชุมชนในต่างประเทศ ประเทศไทยจึงนำมาปรับให้เข้ากับแนวคิดที่จะกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ให้ผู้เรียนได้รับการศึกษามากที่สุดตามความรู้ความสามารถตามศักยภาพของบุคคล นักวิชาการของไทยหลายท่านจึงเกิดแนวคิดที่จะจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้น

วิจิตร จันทรากุล (2527) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของวิทยาลัยชุมชนว่า โดยปกติวิทยาลัยชุมชนจะเป็นทั้งสถาบันการศึกษาและเป็นศูนย์กลางวิชาการของชุมชนด้านการเรียนการสอนต่างๆ ที่จัดให้มีขึ้นโดยวิทยาลัยชุมชนจะมีหน้าที่สำคัญ 7 ประการคือการให้การศึกษารอบด้าน (General Education) เป็นโปรแกรมที่จะเรียนเพื่อความรู้เพื่อเรื่องปัญญา การให้การศึกษเพื่ออาชีพ (Vocational Education) เป็นโปรแกรมการเรียนที่ให้ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ การศึกษาเพื่อเตรียมไปเรียนต่อชั้นสูงในสถาบันหรือมหาวิทยาลัย (Transfer Education) การให้การศึกษานะแนว (Guidance Education) การให้การศึกษาร่อมเสริม (Remedial Education) การให้การศึกษาค่อยเนื่อง (Continuing Education) และการให้การศึกษาวบริการชุมชน (Community Service Education)

สำหรับวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยนั้น มีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย เริ่มเมื่อ พ.ศ.2513 โดยมีการนำเอกสารชื่อ "ความหวังของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย" (The Rising Expectation of Community Colleges in Thailand) เสนอต่อที่ประชุมของ The American Association of Junior Colleges International Assembly ที่ฮอนโนลดู รัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ 26 กุมภาพันธ์-5 มีนาคม 2513 โดยแสดงเจตจำนงค์ที่จะจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้น โดยการจัดการศึกษาในแบบหลักสูตร 2 ปีทางวิชาชีพและอาชีวศึกษา เพื่อสนองความต้องการกำลังคนด้านนี้ของประเทศ แนวคิดในการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยเริ่มปรากฏจริงจังในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) โดยมีหลักการให้จัดตั้งวิทยาลัยชุมชนภาคต่างๆ โดยการรวมวิทยาลัยครู วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยพลศึกษา และวิทยาลัยพยาบาลเข้าเป็นวิทยาลัยชุมชนประจำภาคพัฒนาโดยถือเป็นส่วน

ของระบบอุดมศึกษา

วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต ได้จัดตั้งเป็นวิทยาลัยชุมชนขึ้นเป็นแห่งแรกเมื่อ พ.ศ.2520 โดยร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เปิดสอนต่ำกว่าระดับปริญญาตรี 2 ปี ต่อจากมัธยมศึกษา และต่อมาเปิดสอนหลักสูตรระยะสั้นด้วย วิทยาลัยชุมชนภูเก็ตได้ทำโครงการความร่วมมือกับกลุ่มวิทยาลัยครุภาคใต้ ให้จัดหลักสูตรวิทยาลัยชุมชนคือ วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ระยอง ภูเก็ต จากนั้นในปี 2533 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จัดตั้งวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งทั้งวิทยาลัยภูเก็ตและสุราษฎร์ธานียังดำเนินการอยู่จนถึงปัจจุบัน

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนขึ้นในวิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยพลศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์ ให้สถาบันการศึกษาดังกล่าวเพิ่มบทบาทหน้าที่ให้มากขึ้นจากฐานทางวิชาการเดิม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาอันเนื่องมาจากโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาทุกระดับ โดยให้เปิดดำเนินการในปีการศึกษา 2537 เป็นปีแรก

ความเป็นมาของวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรม เนื่องจากเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2536 นายสัมพันธ์ ทองสมัคร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีบันทึกถึง นายโกวิท วรพิพัฒน์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แต่งตั้งคณะทำงานร่างโครงสร้างของวิทยาลัยชุมชน ดำเนินการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรมเพื่อรองรับการขยายโอกาสทางการศึกษาดังนั้นในวันที่ 19 ตุลาคม 2536 นายโกวิท วรพิพัฒน์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำร่างรูปแบบโครงสร้าง และการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน โดยมี นายวิศิษฐ์ ชุมวรฎายี ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน

กองวิทยาลัยเกษตรกรรม (2538) กรมอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ได้เริ่มจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรม จำนวน 43 แห่ง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 โดยใช้หลักสูตรที่กรมอาชีวศึกษาและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลร่วมจัดทำขึ้น ทำให้สถานศึกษาวิทยาลัยเกษตรกรรมเพิ่มบทบาทหน้าที่และภารกิจในการจัดการศึกษาสาขาอื่นๆที่มีในเกษตรกรรมขึ้น ทั้งในระดับ ปวช. ปวส. และการฝึกอบรมระยะสั้น อันเป็นการแสดงความต้องการทางด้านอาชีพที่หลากหลายในชุมชน

วิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรม มีหลักการดำเนินการคือการศึกษาที่เน้นที่ในการเปิดสอนปีแรก ให้คำนึงถึงความเสมอภาคในการกระจายของสถานศึกษาให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ขนาดของประชาชนที่รับบริการ ความพร้อมของสถานศึกษา ความต้องการและการสนับสนุนจากท้องถิ่น โครงสร้างการบริหารในระยะแรกให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรปฏิบัติ

งานในการกิจเดิม และเพิ่มภารกิจของวิทยาลัยชุมชนอีกประการหนึ่ง การจัดหลักสูตรในระยะแรก ให้คำนึงถึงศักยภาพและความพร้อมจากฐานทางด้านวิชาการ บุคลากรและทรัพยากรของแต่ละ วิทยาลัยและชุมชน ให้มีการจัดหลักสูตรใหม่พัฒนาหลักสูตรเก่า ขยายโปรแกรมการเรียนให้กว้าง ขวางยิ่งขึ้นทั้งในระบบและนอกระบบ โดยจัดทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาวให้สอดคล้องกับ ความต้องการกำลังคนของท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนในระยะเริ่มต้นให้สอนวิชาชีพระดับ ช่างเทคนิคหรือเทียบเท่าในสาขาวิชาชีพต่างๆในระดับ ปวช. และ ปวส. และหลักสูตรระยะสั้น ส่วนในระยะต่อไปให้ขยายการจัดการเรียนการสอนไปในระดับอื่น ๆ ให้ครอบคลุมหน้าที่ของ วิทยาลัยชุมชน สำหรับการรับนักศึกษาให้รับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า มัธยมศึกษาปีที่ 6 การเรียนการสอนอาจจัดได้หลายรูปแบบทั้งในสถานศึกษาและในสถานประกอบการ โดยให้ยึดหยุ่นตามความต้องการของผู้เรียน การบริการหลักสูตรให้มีความสะดวกในการ ถ่ายโอนผลการเรียนระหว่างสถานศึกษาให้สามารถลงทะเบียนรายวิชาข้ามสถานศึกษาได้ สะดวก มีการเทียบความรู้ของผู้เรียนลักษณะต่างๆ จัดหลักสูตรให้สามารถศึกษาต่อในสถาบันอื่น ได้ ให้มีการฝึกงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาและสถานประกอบการ พร้อมทั้งให้นับเวลา สะสมได้ การร่วมมือทางวิชาการให้มีการประสานความร่วมมือด้านวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการในท้องถิ่นคือ วิทยาลัยครูและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล รวมทั้ง สถาบันการศึกษาในสังกัดกระทรวงอื่น ๆ ตามความเหมาะสม จัดทรัพยากรที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับ การดำเนินงาน โดยจะมีการลงทุนในส่วนที่ขาดเท่าที่จำเป็น และให้ระดมความร่วมมือจากท้องถิ่น เป็นสำคัญ ทั้งด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร

บุญเทียม เจริญยิ่ง อธิบดีกรมอาชีวศึกษา (2537) กล่าวว่า

วิทยาลัยเกษตรกรรมจะยังคงจัดการศึกษาวิชาชีพเกษตร ในขณะที่ภารกิจของ วิทยาลัยชุมชนคือการเพิ่มสาขา (นอกภาคเกษตร) ออกไป โดยมีได้หมดภารกิจใน การจัดการศึกษาเกษตร ดังนั้นการรับภารกิจของวิทยาลัยชุมชนโดยสวมบทบาท ในวิทยาลัยเกษตรกรรมเดิม กระทำโดยการขยายฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชน

ในปีการศึกษา 2536 กรมอาชีวศึกษาจึงได้ดำเนินการเปิดสาขาภาคคนนอกเกษตรขึ้น 4 สาขา คือ สาขาบัญชี คอมพิวเตอร์ธุรกิจ เคมีปฏิบัติการ และสาขาช่างสำรวจ

ปรัชญาวิทยาลัยชุมชน

วิทยาลัยชุมชน เป็นของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน

เป็นของชุมชน : วิทยาลัยชุมชนมีชุมชนเป็นเจ้าของทุกคน

โดยชุมชน : ชุมชนเข้ามาร่วมสนับสนุนและจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน โดยอาศัยข้อมูลวิเคราะห์วิจัยความต้องการการศึกษาของชุมชนเป็นหลัก

เพื่อชุมชน : ช่วยยกระดับการศึกษาและการประกอบอาชีพของชุมชนทุกสาขาและอาชีพให้สอดคล้องตามความต้องการของกำลังคนและท้องถิ่น

ปัจจุบันสังคมมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีความรู้ใหม่ๆทางวิชาการเกิดขึ้นอยู่เสมอ ทำให้การดำเนินชีวิตและ การอาชีพของบุคคลในปัจจุบันจำเป็นต้องมีพื้นฐานการศึกษาที่สูงขึ้นและต้องการความรู้เพื่อปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ ดังนั้นนโยบายการศึกษาและแนวการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาตามนโยบายของรัฐบาลยุคปัจจุบัน ในข้อ 6 กล่าวว่า รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาคนในฐานะเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาทั้งปวงโดยขยายการศึกษาภาคบังคับพื้นฐานพร้อมด้วยสวัสดิการอื่นๆที่จำเป็น การให้องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่น ผลักดันให้มีการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ดังนั้นวิทยาลัยชุมชนจึงเป็นวิทยาลัยที่ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของรัฐบาลอย่างแท้จริง วิทยาลัยชุมชนทำหน้าที่เป็นทั้งสถาบันการศึกษาและศูนย์กลางทางวิชาการของชุมชนที่จะให้ความรู้ความเข้าใจทั้งด้านวิชาการ ด้านอาชีพและเรื่องอื่นๆที่บุคคลสนใจและต้องการในการเปิดวิทยาลัยชุมชนที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นหรือภูมิภาคนี้เป็นการกระจายอำนาจทางการศึกษาไปสู่ชนบทได้ทางหนึ่ง ปัจจุบันวิทยาลัยชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งในประเทศไทย โดยเฉพาะอุดมการณ์ที่จัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม และเป็นการเปิดประตูให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสมอภาคในการเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ได้กล่าวถึงการอาชีวศึกษาว่า ได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อขยายการจัดตั้งสถานศึกษาโดยเฉพาะในชนบท เช่น วิทยาลัยชุมชน วิทยาลัยเทคนิค เป็นต้น เพื่อให้คนในชนบทได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาด้าน

อาชีพมากขึ้น ซึ่งผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทำให้มีนักศึกษาสายอาชีพเพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2537 มีนักศึกษาระดับ ปวช. 548,635 คน อัตราการเรียนต่อระดับ ปวช. เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 29.0 ในปี 2530 เป็นร้อยละ 41.0 ในปี 2537 และนักศึกษาร้อยละ 80-90 ของนักศึกษาระดับ ปวช. เลือกเรียนวิชาช่างอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ซึ่งเป็นประเภทวิชาที่ต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน สำหรับช่างเทคนิค (ระดับ ปวส. และ ปวท.) มีนักศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2537 มีนักศึกษา 220,575 คน จำแนกเป็นสาขาช่างอุตสาหกรรม 89,802 คน พาณิชยกรรม 114,035 คน คหกรรม 4,113 คน ศิลปหัตถกรรม 4,410 คน และเกษตรกรรม 8,215 คน ในการจัดการศึกษาที่ผ่านมา แม้รัฐพยายามส่งเสริมการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาให้เพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาช่างอุตสาหกรรมเนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาวิจัยวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรม สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ด้วยวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรมนั้นเป็นสถาบันการศึกษาที่มีจำนวนมากและตั้งอยู่ครอบคลุมทั่วประเทศ ทำให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนแต่ละท้องถิ่นได้มาก อีกทั้งได้จัดดำเนินการตั้งวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรม ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2537 จึงเป็นวิทยาลัยที่มีประสบการณ์ที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างดีในการดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของวิทยาลัยชุมชน (ในวิทยาลัยเกษตรกรรม) สังกัดกรมอาชีวศึกษา ตามการรับรู้ของผู้บริหารอาจารย์ และนักศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของวิทยาลัยชุมชน(ในวิทยาลัยเกษตรกรรม) สังกัดกรมอาชีวศึกษา ตามการรับรู้ของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของวิทยาลัยชุมชน (ในวิทยาลัยเกษตรกรรม) สังกัดกรมอาชีวศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ โดยกองวิทยาลัยเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษา ได้กำหนดไว้ 5 ด้านดังนี้

- 1.1 การจัดการศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพท้องถิ่น
- 1.2 การจัดการศึกษาต่อเนื่องและบริการวิชาการแก่ชุมชน

- 1.3 การจัดการศึกษา ซ่อมเสริม ขดเซย หรือเติมเต็มให้แก่ผู้เรียน
- 1.4 การจัดการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ
- 1.5 การจัดการศึกษาระดับ 2 ปีแรกของสถาบันอุดมศึกษา
2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาวิจัยเฉพาะวิทยาลัยชุมชนที่มีอยู่ในวิทยาลัยเกษตรกรรม สังกัดกรมอาชีวศึกษา ซึ่งมีทั่วประเทศ 43 แห่งเท่านั้น การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ทำการศึกษาวิทยาลัยที่ไม่ได้สังกัดอยู่ในวิทยาลัยเกษตรกรรม 3 แห่งคือ
 - 2.1 วิทยาลัยชุมชนบางพูน ปทุมธานี เนื่องจากอยู่ในศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมเกษตร
 - 2.2 วิทยาลัยชุมชนบางไทร อยุธยา เนื่องจากอยู่ในศูนย์ปฏิบัติการวิชาชีพเกษตรกรรมบางไทร
 - 2.3 วิทยาลัยชุมชน กว๊านพะเยา พะเยา เนื่องจากอยู่ในศูนย์ปฏิบัติการวิชาชีพเกษตรกรรมพะเยา
3. ตัวแปรที่ศึกษาคือ

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ ประเภทของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้คือ

 - ประเภทที่ 1 ครูที่ทำการสอนวิทยาลัยชุมชน (ในวิทยาลัยเกษตรกรรม) สังกัดกรมอาชีวศึกษา
 - ประเภทที่ 2 ผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน
 - ประเภทที่ 3 ผู้เรียนในวิทยาลัยชุมชน

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ บทบาทของวิทยาลัยชุมชน ซึ่งแบ่งเป็น

 1. บทบาทที่คาดหวัง
 2. บทบาทที่เป็นจริง

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน (ในวิทยาลัยเกษตรกรรม) ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงในบทบาทของวิทยาลัยชุมชนทั้ง 5 ด้าน ตามสภาพที่เป็นจริง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ

2. **บทบาทที่เป็นจริง** หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาได้กระทำจริงในการตอบสนองต่อข้อกำหนดต่าง ๆ ของบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรม

3. **บทบาทที่คาดหวัง** หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษาต้องการหรือมุ่งหวังว่าควรจะทำบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรม

3.1 **การจัดการศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพท้องถิ่น** หมายถึง การจัดโปรแกรมหลักสูตรวิชาชีพต่าง ๆ ที่วิทยาลัยชุมชน (ในวิทยาลัยเกษตรกรรม) มุ่งฝึกฝนให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการทำงาน ช่วยให้มีมองเห็นช่องทางในการขยายและพัฒนาอาชีพขึ้นในท้องถิ่น

3.2 **การจัดการศึกษาต่อเนื่องและบริการทางวิชาการแก่ชุมชน** หมายถึง การจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีงานประจำที่มีความต้องการเรียนในช่วงเวลาเย็นหรือวันสุดสัปดาห์ที่เป็นหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นๆ ในภาคค่ำ เพื่อยกระดับการประกอบอาชีพให้สูงขึ้น เมื่อได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติม

3.3 **การจัดการศึกษาซ่อมเสริม** หมายถึง การจัดโครงการสอนซ่อมเสริมด้านวิชาการให้แก่บุคคลที่มีพื้นฐานความรู้อ่อน เข้ามาเรียนเพื่อให้มีความรู้ถึงมาตรฐานในวิชาที่สนใจ

3.4 **การจัดบริการแนะแนวการศึกษา** หมายถึง การให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักศึกษาในการเลือกเรียนตามความรู้ความสามารถของตนเองเพื่อไปประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งที่ถนัด

3.5 **การจัดการศึกษาระดับ 2 ปีแรกของสถาบันอุดมศึกษา** หมายถึง การจัดส่งสอนหลักสูตรระดับปีที่ 1-2 ของมหาวิทยาลัยเพื่อถ่วงถ่วง และเตรียมคนที่มีความรู้คววที่จะเรียนในระดับปริญญา ได้เรียนวิชาพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับปริญญานั้นๆ ในท้องถิ่นก่อน แล้วจึงไปเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยในชั้นปีที่ 3 และ 4 ต่อไป

4. **การรับรู้** หมายถึง การตี ความตามประสบการณ์และการประเมินพฤติกรรมที่ปฏิบัติของผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา ที่มีต่อบทบาทของวิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยเกษตรกรรม

5. **วิทยาลัยชุมชน** หมายถึง สถานศึกษาในวิทยาลัยเกษตรกรรมสังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีทั่วประเทศ 43 แห่ง

6. **ผู้บริหาร** หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาของวิทยาลัยชุมชน (ในวิทยาลัยเกษตรกรรม) ซึ่งเป็นบุคคลเดียวกับหัวหน้าสถานศึกษาของวิทยาลัยเกษตรกรรม สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

7. อาจารย์ หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการเรียนการสอนของวิทยาลัยชุมชน (ในวิทยาลัยเกษตรกรรม) ซึ่งเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกับของวิทยาลัยเกษตรกรรม สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

8. นักศึกษา หมายถึง บุคคลที่เข้าเรียนในวิทยาลัยชุมชน (ในวิทยาลัยเกษตรกรรม) สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในระดับประโยควิชาชีพ (ปวช.) และประโยควิชาชีพชั้นสูง (ปวศ.)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อ

1. เป็นแนวทางให้วิทยาลัยชุมชน (ในวิทยาลัยเกษตรกรรม) ได้ตระหนักถึงบทบาทของตนเองและปรับปรุงให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน (ในวิทยาลัยเกษตรกรรม) ในการแก้ปัญหาและปรับปรุงประสิทธิภาพของวิทยาลัยชุมชนให้เป็นที่น่าพอใจตามที่คาดหวัง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย